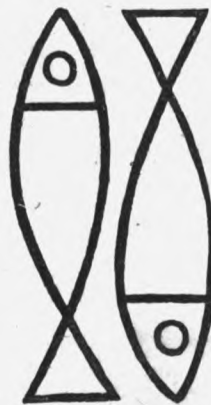

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

De 144.000 verzegelden

(Openbaring 7:1-8)

(SLOT)

„Tot in het duizendste geslacht”

Israël denkt en telt in stammen, geslachten, families of „huizen”. Daarop wijzen ook de verzen 4-8 uit het onderhavige hoofdstuk Openbaring 7:

... honderd vier en veertig duizend uit alle stammen der kinderen Israël's. Uit den stam Juda twaalf duizend...

't Kwam ons voor, dat dit symbolische getal „ontleed” moest worden in 12 x 12 x 1000. Israël telt 12 stammen.

Elk van die stammen is op zijn beurt weer uitgegroeid tot 12 geslachten.

Elk van die geslachten treedt op zijn beurt weer aan „tot in het duizendste geslacht”, of liever de duizendste familie (of „huis”).

Ook dat getal 1000 lijkt ons niet toevallig. We denken daarbij aan de toevoeging aan het tweede gebod, waarvan de vertaling waarschijnlijk zó zou moeten luiden:

... die de ongerechtigheid der vaderen bezoek aan de kinderen, aan nakomelingen tot in het derde en aan het vierde geslacht van hen die Mij haten, maar die barmhartigheid bewijst jegens nakomelingen tot in het duizendste geslacht van hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden (Ex. 20:5, 6). Dat moet denkbaar ook de bedoeling zijn in Ex. 34:7.¹⁾ Zo kennen we het trouwens ook al uit Ps. 105:8, waarvan de berijming „Zijn woord wordt altoos trouw volbracht tot in het duizendste geslacht”, weergave is van: „Hij gedenkt voor eeuwig zijn verbond — het woord dat Hij gebod aan duizend geslachten.”

Juist dat denken in geslachten, óók m.b.t. Gods verbond, is typerend voor de H. Schrift.

Alleen mannen?

Daar komt echter nog iets bij.

Ogenscheinlijk wordt in Openbaring 7:4 alleen van **mannen** gesproken: de dienstknechten van onzen God. De geslachten worden gerekend zich in de mannelijke linie voort te zetten, vgl. bijv. Gen. 10:1-32; 11:10-32; Mt. 1:1-17 enz.

In Ezechiël 9:4 v.v. lezen we dienovereenkomstig: maak een teken op de voorhoofden der **mannen**, die zuchten en kermen over al de gruwelen, die daar bedreven worden, terwijl het van de anderen, die vanwege hun ongerechtigheid „bezocht” worden, heet: toen begonnen zij bij de **mannen**, de oudsten... Maar in die „mannen” zijn hun huisgezinnen („huizen”), de kleinste cellen van de samenleving, begrepen: grijsaards, jongelingen en jonge meisjes, kleine kinderen en vrouwen. Die **vrouwen** waren dan ook in Ezechiël 8:14, 15) al als mede schuldig aangewezen, naast de **mannen** (Ezechiël 8:11 v.v.; 8:16 v.v.).

En treffend voorbeeld hoe het in zo'n huis(gezin) toegaat, vermeldt Jeremia: de kinderen rapen hout, de vaders steken vuur aan

en de vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de koningin des hemels en zij brengen plengoffers aan andere goden ten einde Mij te krenken (Jer. 7:16-20).

Klaarblijkelijk vertegenwoordigen de mannen hun huisgezinnen, waaronder allen van jong tot oud, en zelfs de slaven, het personeel, zijn begrepen, al geeft dat geen kind het recht zich achter zijn vader te verschuilen (Deut. 7:10; 24:16; Jer. 31:29, 30; Ez. 18).

Maar wèl blijkt dat in de Israëlietische volks-gemeenschap het saam-horigheidsgevoel sterk is ontwikkeld.

Een gróte schare!

Op deze wijze zal ook Johannes, zelf een Israëliet, zoon van Zebedeus, dat getal 144.000 gehoord en verstaan hebben in die rijke opsomming der verzegelden: stam na stam elk aantredend in 12 geslachten, elk geslacht tot in het 1000-ste huisgezin, elk gezin een onderdeel, een schakel in die keten van geslachten, die terugvoeren op de 12 stammen, als troostende vervulling van Gods belofte: 't verbond met Abraham, zijn vrind, bevestigt Hij van kind tot kind

E. R. Postma

Zo kan o.i. dan ook tegelijk van diezelfde 144.000 verzegelden (ik hoorde het getal) in het aansluitend visioen door Johannes gezegd worden: daarna **zag** ik en zie! een grote schare, die niemand **tellen** kon(!)... Op. 7:9.

Dat schijnt met elkaar in tegenspraak te zijn, reden waarom verschillende uitleggers menen dat hier niet over diezelfde groep gesproken wordt.

Maar wie zich voor de geest stelt al die 144.000 verzegelden met hun huisgezinnen, verstaat dat Johannes in beide gevallen met datzelfde verbondsvolk van God te doen heeft: een onafzienbare menigte van mensen, door alle eeuwen heen gered door het bloed van het Lam — een féést (na de verdrukking op aarde), zoals dat dan ook in Op. 7:9-17 beschreven wordt.

Een groots perspectief, vooral wanneer tegenover dat overweldigende visioen van „een grote schare die niemand tellen kon” gesteld wordt dat ándere woord uit Ps. 105 (vs 12): ... toen zij **weinige** mensen in getal waren, een **kleine schare** en vreemdelingen daarin...! Waarbij wij ook denken aan Deut. 7:7: niet omdat gij talrijker waart dan enig volk, heeft de HERE Zich aan u verbonden; veeleer zijt gij het kleinste van alle volken...!²⁾

De volgorde der genade

Ook de volgorde waarin de stammen genoemd worden, is onthullend, dáárin dat elke orde ontbreekt. Zij worden niet opgesomd van de oudste af aan: Ruben. Het is **Juda**,

die voorop gaat — maar is dat niet vanzelfsprekend: uit de stam van Juda is de Zaligmaker geboren. Aan Hem hebben alle verzegelden hun zaligheid te danken.

Zelfs van de nauwkeurig door God voorgeschreven groeperingen der stammen rond de ark, is niets meer te merken (vgl. Num. 2). Allen staan met en naast elkaar rondom de troon — het is niet alleen meer Levi, die God op bijzondere wijze in en bij zijn heiligdom dient: állen zijn nu „dienstknechten Gods”, een koninkrijk van priesters (Ex. 19:6; vgl. Op. 20:6).

Opvallend is verder dat de stam van Dan ontbreekt, evenals die van Efraïm; voor de laatste is echter Jozef in de plaats gekomen.

Maar was het niet de stam van Dan, die bijna van het begin af uitgerekend het tweede gebod overtrad (Richt. 18) en was het niet de stam van Efraïm, die verantwoordelijk was voor de scheuring van het rijk, van Israël, en die om politieke redenen aan de beeldendienst, de overtreding van wéér dat tweede gebod, alle ruimte gaf in Bethel (huis Gods!) en Dan, 1 Kon. 12)?

Door het ontbreken van Dan, zou je verwachten dat er maar 11 stammen overbleven. Maar vergeten wordt dat Israëls gebied, doordat Efraïm en Manasse elk hun eigen erfdeel kregen, al in 12 stukken verdeeld was, terwijl daarnaast dan ook nog Levi geteld moet worden.

Levi. Wat voor waarde hechten we niet aan de laatste woorden van een stervende? De láátste woorden, die Levi van zijn stervende vader Jacob opving, waren... een vloek (Gen. 49:5-7). Toch is het die stam die de vloek in een zegen zag verkeren, toen Levi als enige zich aan de zijde van Mozes schaarde, bij Israël's éérste overtreding tegen het tweede gebod, het gouden kalf (Ex. 32). Dienstknechten van God!

Uitgerekend déze Levi is het, die de plaats van Dan inneemt in Op. 7.

Bij de — voor God niet toevallige of willekeurige — opsomming der 12 stammen blijkt, dat Hij enerzijds een naijverig God is en blijft, maar óók dat Hij zondaren, die zich bekeren, genadig is. De grote schare van Op. 7:9-17 draagt witte klederen (als eens de priesters): zij hebben hun gewaden gewassen en die wit gemaakt in het bloed van het Lam (Op. 7:14).

Samen vormen zij de begenadigden die kunnen zinge: welzalig zij, wier zonden zijn vergeven!

¹⁾ met dankbaarheid maken we hier gebruik van college-aantekeningen van drs. G. P. Lettinga.

²⁾ die „kleine schare” lijkt in tegenspraak met bijv. de telling van Num. 1, waar we bij benadering tot een getal van minstens twee miljoen Israëlieten zouden kunnen komen. De door prof. B. Holwerda verdedigde opvatting dat het met „duizend” weergegeven woord met vendel, een kleine militaire afdeling, zou dienen te worden vertaald, heeft veel aan waarschijnlijkheid gewonnen door de artikelen van C. v. d. Leun (samen met J. C. v. d. Leun), gepubliceerd in „Opbouw”, jrg. 3, pag. 169-171; 185 v.; 194 v.; 201 v.; 209 v.; 217 v.

Kerkelijk leven

EEN WEERWOORD VAN Dr. DOUMA

I

In „Opbouw” van 6 en 13 okt. j.l. besprak ik een rede van dr. J. Douma, door hem te Amsterdam gehouden. Hij vraagt thans enige ruimte voor een antwoord op mijn critiek. Daar dit antwoord nogal enige ruimte vraagt en ik er graag mijn reactie op geef, verdelen we het over enkele nummers. Ik neem telkens een deel van het antwoord op om er direct mijn reactie op te laten volgen.

Dr. Douma schrijft:

„Zeer geachte ds. Janssen, U hebt in „Opbouw” van 6 en 13 oktober j.l. uitvoerig mijn toespraak „Voor de keus”, die ik destijds in Amsterdam gehouden heb, besproken. Graag zou ik in Uw blad enige ruimte ontvangen voor een antwoord op Uw critiek! Het gaat mij vooral om de volgende punten:

1. In mijn toespraak heb ik gezegd: „Want voor u en voor mij is beslissend dat de Generale Synodes onophoudelijk de basis voor samenspreking afwezig geacht hebben. Daaraan hebben we ons eindelijk allen eens te houden” (Ref. 22 juli, pag. 326). U geeft als commentaar: „Heus, het staat er zo. Dit zinnetje zou zó weggelopen kunnen zijn uit de Acta van de Generale Synoden van '39-'46. Ik spot niet, maar ik ben wel verbaasd”. Duidelijkheid ontbreekt bij U niet, want in Opbouw van 13 oktober heet mijn redenering „onversneden synodalisme”.

Misschien mag ik tot mijn verdediging aan U enkele vragen stellen:

a) Waar heb ik in mijn toespraak op enige wijze te kort gedaan aan het recht van appèl, overeenkomstig art. 31 (2e lid), voor mensen die zich vanaf 1946 bezwaard voelden over de besluiten van onze Generale Synodes inzake samenspreking?”

Mijn antwoord, hooggeachte collega, op deze vraag kan kort zijn. Dat hebt U nergens gedaan. Maar dat deden de generale synodes uit de jaren '40 evenmin, nl. in de zin, zoals U het blijkbaar opvat. Je mocht rustig in appèl gaan, als je je intussen maar aan de uitspraken van de generale synodes hield.

Het geduld der generale synodes der gebonden kerken is overigens blijkbaar nog gróter dan het Uwe. Want in die kerken wordt nu al meer dan twintig jaren onophoudelijk geappelleerd tegen — revisie gevraagd van — de verwerpelijke besluiten der veertiger jaren, maar U ruimt in Uw toespraak geen enkele plaats in voor iets dergelijks t.a.z. van de besluiten onzer generale synodes. Opmerkelijk is immers Uw formulering hier: „Waar heb ik... te kort gedaan aan het recht van appèl... voor mensen, die zich vanaf 1946 bezwaard voelden enz. Opmerkelijk is hier de verleden tijd: voelden. Het moet dus nu maar eens uit zijn!

Dr. Douma vervolgt:

„b) Waar heb ik in mijn toespraak van het „tenzij” in art. K.O. een „totdat” gemaakt, waardoor op onrechtmatige wijze aan bezwaardenden over besluiten van onze Generale Synodes inzake samenspreking de mond gesnoerd werd?”

Weer valt de verleden tijd op: de mond gesnoerd werd.

Maar NU moet het dan toch eindelijk maar eens uit zijn, nietwaar? De besluiten der generale synodes moeten geëffectueerd worden. „Dat moeten dominees op conferenties bedenken en ook kerkeraden, die in gespannen situaties toch maar gaan samenspreken; dat moeten appellanten bedenken met hun verzoeken tot revisie van synode op synode” (Ref. van 22 juli 1967).

Van het „tenzij” blijft voor het heden blijkbaar niets over; we komen daar nog op terug. Eerst lezen we dr. Douma verder als hij vraagt:

„c. Waar heb ik in mijn toespraak, die er op wees dat sinds de Generale Synode van Groningen 1946 twintig jaar lang over samenspreking gehandeld is, de bijl zó gehanteerd als het in 1944 gebeurd is, toen de leerbesluiten van 1942 nauwelijks twee jaar lang de kerken in beroering hadden gebracht?”

De vraag is suggestief genoeg, maar gaat aan de eigenlijke zaak voorbij.

Die is niet die van een praktisch hanteren van

de bijl, dat kon dr. Douma in een rede ook moeilijk doen — hij heeft dat gedaan in de kerkelijke praktijk door zijn medewerking aan de schorsing van drs. Brands en zit nu met die zaak in zijn maag, want de schorsing blijkt toch maar een moeilijke zaak te zijn op de classis Gouda-Leiden-Woerden en dr. Douma heeft al geprobeerd er nieuwe feiten bij te slepen om deze zaak te kunnen „doorzetten” — maar van het principiële standpunt. Dat is: de generale synodes hebben gesproken, al zo vaak, en nu moet het út zijn. Mijn standpunt was: „Wat zegt het Woord”? Dát beslist. Een paar citaatjes kunnen daar niets aan veranderen. Hier volgen ze:

„Ik meen, ook na herlezing van mijn toespraak, op alle drie vragen te mogen antwoorden: **nergens**. Mijn bedoeling komt in deze toespraak duidelijk uit: Men kan niet blijven appelleren. Wie dat synodalisme noemt, zal het ook met de strekking der volgende uitspraken wel niet eens zijn:

„Is het bezwaar (voor een tweede maal bij de synode in behandeling, J. D.) afgewezen en is de synode overtuigd, dat het besluit in overeenstemming was met het Woord Gods, dan kan haar niet worden betwist haar formeel recht gehoorzaamheid te vorderen”. **Korte Verklaring der Kerkenordening** van ds. H. Meulink en ds. I. de Wolff, pag. 78.

„Want artikel 31 K.O. bood juist gelegenheid de bezwaardenden (in de jaren 1942 e.v. J. D.) toe te staan **althans** voorlopig onderwerping te weigeren en toch in het kerkverband te blijven”, **De feitelijke toedracht** van ds. G. Janssen, pag. 156 (vetgedrukt van mij, J. D.). In dit zinnetje, ds. Janssen, staat precies wat ik als de juiste weg zie: Vasthouden aan het recht en de ruimte van het „tenzij” — een recht en een ruimte echter, die hun einde vinden, wanneer de meeste stemmen de eens genomen besluiten bevestigden. Zo spreekt ook de Acte van Vrijmaking of Wederkeer over de noodzaak tot vrijmaking „lettende op de— door **twee** generale synodes nadrukkelijk

G. Janssen

aan de consciëntiën opgelegde en gehandhaafde besluiten en bepalingen” (vetgedrukt van mij, J. D.),”

Men kan niet blijven appelleren, zegt dr. Douma. Hij zal het woord appelleren hier niet in de strikt kerkrechtelijke zin van het woord bedoelen, want men gaat niet van de ene generale synode naar de andere met een appèl, maar vraagt van de ene synode op de andere revisie. Maar het is duidelijk wat hij wil. Hij is in dit opzicht minder vrijgevig dan de generale synodes van de gebonden kerken, die nog steeds zich met revisieverzoeken ter zake van de besluiten uit '44 e.v. jaren bezig houden!

Tot zo'n stelling komt men, als men „synodaal” denkt en niet zegt: „Het Woord van God geeft alleen aan kerkelijke besluiten rechtskracht”. Want zo ligt het nl. principiële.

Nu het citaatje van ds. Meulink en ds. de Wolff. Het is te gevaarlijk te opereren met het woord: formeel. En het hangt helemaal van de omstandigheden af of een gen. synode, wanneer aan de door deze predikanten genoemde voorwaarden is voldaan, het recht heeft gehoorzaamheid te vorderen. Om maar iets te noemen: de kerken moeten voor zulk een beslissing rijp zijn; zij moet in een bepaalde situatie dienstig zijn om de eenheid te bevorderen enz. Men moet met dergelijke uitspraken voorzichtig zijn.

Laat ik ook eens een citaat geven:

„Eisch van kerkelijk handelen is het, dat zij (een generale synode, G. J.) bij het geconstateerde verschil van inzicht alles doet om moeilijkheden te voorkomen. Zij kan dan ook, hoewel niet van de onwettigheid van haar besluit overtuigd, uit respect voor de ernst van de tegenovergestelde overtuiging haar besluit niet uitvoeren of door accommodatie trachten het geschil bij te leggen”, aldus dr. F. L. Bos in Toetssteen voor allen, pag. 27. Hij schrijft dit onder verwijzing naar Voetius en vervolgt:

„Indien zij echter grondig overtuigd is, dat het genomen besluit in overeenstemming is met Gods Woord en de kerkenordening, en ondanks de daartegen ingebrachte bezwaren **terwille van het heil der kerken** moet worden gehandhaafd, kan haar het recht formeel niet worden betwist om vervolgens gehoorzaamheid te vorderen”, idem pag. 27.

Ik liet vet drukken: Het heil der kerken moet er bij verschil van inzicht mee gemoeid zijn.

Maatregelen bij verschil van inzicht dienen daarom ook pas genomen te worden als men elkaar in het verschil meent niet te kunnen verdragen, schrijft dezelfde in De practijken en besluiten enz. pag. 23.

Met één citaatje uit een zeer korte Verklaring van de kerkenordening moet men maar een beetje voorzichtig zijn. Dr. Douma verwijst naar „De feitelijke toedracht”. Deze had hem beter kunnen inlichten dan hij blijkt te zijn, want ik schreef daarin vrij breed over deze zaak.

Daarom ben ik het wel eens met het citaat, dat dr. Douma uit „De feitelijke toedracht” geeft, maar niet met zijn te haastige „conclusie” er uit: „Vasthouden aan het recht en de ruimte van het „tenzij” — een recht en een ruimte echter, die hun einde vinden, wanneer de meeste stemmen de eens genomen besluiten bevestigden.”

De in zijn geweten bezwaarde zal **altijd** aan het „tenzij” moeten vasthouden, indien de zaak het nodig maakt. Ook al zou hij er om gecensureerd worden. Want Gods Woord, waaraan het geweten zich te binden heeft, gaat bovenal. De kerkelijke vergaderingen moeten dan maar weten of zij zullen censureren of niet. In het van mij aangehaalde citaat zijn de mogelijkheden van art. 31 K.O. **niet uitgeput**. Ik sprak van de mogelijkheid, die dit artikel **de synode bood** en formuleerde voorzichtig: althans voorlopig. Maar in dit „althans” lag de ruimte van: er had van kunnen komen, dat de synode blijvend de binding ophief. Dit citaat bewijst dus voor dr. Douma's standpunt totaal niets. Hoe kan men toch zó slecht lezen!

En wat bewijst het citaat uit de Acte van Vrijmaking of Wederkeer anders dan dat we in de vrijmaking niet overijld hebben gehandeld, maar eerst revisie hebben gevraagd? Mijn opponent blijkt art. 31 K.O. te beperken in zijn actie-radius.

Dr. Douma schrijft verder:

2. Het citaat, hierboven uit de Korte Verklaring van ds. Meulink en ds. De Wolff aangehaald, spreekt van het **formele** recht van een synode om gehoorzaamheid te vorderen na handhaving van eens genomen besluiten. Of zij dit recht ook werkelijk hééft, zal de materie natuurlijk uit moeten maken. En daarover beslist voor een ieder (als het goed is) Gods Woord. In 1944 zeiden K. Schilder c.s.: Wij maken ons vrij van besluiten, die gehandhaafd zijn tégen Gods Woord in. De **feiten** hebben zij niet genegeerd (een tweede synode bevestigde het kwaad van de eerste), de roep van het **Woord** ook niet. En daarom kwam de breuk.

In 1967 schrijf ik, dat de ene synode na de andere samenspreking heeft afgewezen. Niemand kan dit ontkennen — het zijn **feiten**. Maar ik schreef óók, dat deze synodes deze beslissingen namen op grond van Gods **Woord**. Beslissingen, die ik dáárom respecteer. Ik vind het derhalve uitermate onbillijk, ds. Janssen, wanneer U de inhoud van wat ik in Amsterdam gezegd heb zó samenvat: „De generale synodes hebben gesproken en daar moeten we ons allen nu maar eens aan houden”, en daaraan toevoegt: „Het Woord van God spreekt daarin niet, slechts synodalisme en daarvoor hebben we ons niet vrijgemaakt”. Ik kan me voorstellen, dat de lezers van Uw blad na Uw weergave van mijn „oppervlakkig juridisch” verhaal ach en wee roepen over mijn „onversneden synodalisme”. 'k Heb dat reeds ondervonden. Ze zijn daarin gesteund niet door **mijn** toespraak, maar (mee) door **Uw** lezing daarvan.

Nu, die lezing van mij kwam maanden na de toespraak van dr. Douma. Ik had wel vrij spoedig een schriftelijke reactie opgesteld, maar die enige tijd laten liggen, want het was me niet aangenaam haar te publiceren. Maar toen dr. Douma zijn speech ook elders ging houden, heb ik tot publikatie besloten. Maar voor die tijd hadden anderen hem, naar eigen getuigenis, reeds synodalisme verweten, èn in het debat èn nadien in brieven, zie De Reformatie van 5 aug. '67. Zonder mij kwam men dus ook wel tot zijn overtuiging, vgl. trouwens het „mee” van dr. Douma.

Hoe komt dat dan zo?

Wel, geachte collega, door Uw lezing zelf, en door het daarop volgend artikel in pas genoemd Reformatie-nummer.

U noemt drie gronden voor afwijzing van de samensprekingsverzoeken, zonder daarbij Gods Woord expres te noemen. Verder spreekt U over het „recht” binnen de kerken. In Uw verdedigend artikel van 5 aug. gaat U breed handelen over het eerste deel van art. 31 K.O.: de plicht van het voor vast en bondig houden, dat we weer van de grond af moeten leren; dan keert U zich tegen het indepedentisme, beroept U zich op de chaos in de kerken; spreekt U over het respecteren van de beslissingen van het verband; spreekt U over de zelfverloochening, die de Open Briefschrijvers hadden moeten opbrengen om hun brief terug te nemen, zéker na het oordeel der Generale Synode, waar U zelf nogal wat critiek op hebt, als ik het goed begrepen heb.

Nu kan dr. Douma wel schrijven dat hij de beslissingen der generale synoden respecteert, omdat deze haar beslissingen namen op grond van Gods Woord, maar hij dringt ze aan, hij acht de zaak beslist omdat de **generale synodes** gesproken hebben en dat wel herhaaldelijk, d.i. hij dringt ze aan vanwege het synodaal gezag. In zijn tweede artikel, waarin hij deze zaak apart bespreekt, is dit het **enige** criterium dat hij hanteert. En hij verdedigt dit niet door te zeggen: „De Waarheid van Gods Woord in die uitspraken eist gehoorzaamheid”, maar wijst dan op de chaos, die z.i. is ontstaan en dringt aan op zelfverloochening, waarbij we ons door „een ander” laten gezeggen, in plaats van door „de Ander”. In zijn beantwoording van critiek op de predikantenconferentie heeft hij niet gearzeld te zeggen, geheel in de lijn van de synodes der veertiger jaren: En wie het er niet mee eens is, die moet maar gaan!

Wie zo spreekt heeft de kerk in haar eigen aard en wezen uit het oog verloren. Hij heeft zich verschanst in een oppervlakkig juridisch verhaal, en hanteert geen kerkrecht maar een soort verenigingsrecht.

Tot mijn spijt moet ik dit volledig laten staan.

Verder wijs ik er op, dat wij bij de Vrijmaking ons niet hebben losgemaakt van het verband der Gereformeerde Kerken in Nederland, maar, o dr. Douma, van bevestigde synode-besluiten. Toen dat gestraft werd met **schorsingen** en **afzettingen**, kwam de breuk. Wat voor wonderlijke voorstelling omtrent de vrijmaking speelt toch door Uw hoofd?

Ontspanning?

In het „Gronings Kerkblad”, orgaan van de Gereformeerde Kerk van Groningen (Noord) publiceerde dr. C. Trimp in het nummer van 4 november een artikel, waarin hij nogmaals inging op de kwesties rond de „Open Brief”. Hij bracht die in verband met de geschillen, welke tegen het einde van de vorige eeuw bestonden tussen afgescheidenen en dolerenden. In 1892 sloten dezen gezamenlijk een „Beding” op basis waarvan de Vereniging van 1892 tot stand kwam. Dr. Trimp besluit zijn artikel met het volgende:

„Er is onder ons verschil van opinie over de vraag, hoe wij de synodaal-gebonden kerken zullen kwalificeren. Maar zolang iemand de ware kerk weet te vinden, zal hij geen last mogen ondervinden.

Elke dag is dezerzijds de bereidheid tot een nieuw beding, dat, bij wijze van spreken, onzerzijds ongeveer aldus zou kunnen luiden:

Wij zijn van oordeel, erkennende het belangrijke verschil, dat tussen allerlei overtuigingen inzake de kerk onder ons bestaat, zelf verstaande in de overtuiging, dat de vrijmaking van 1944 en vervolgens een werk Gods was zowel recht- als plichtmatig naar zijn Woord en de gereformeerde belijdenis; de diverse Kuyperiaanse en andere kerkbeschouwingen in ons midden latende voor wat zij zijn; nochtans bereid om in weerwil van het onmiskenbare verschil toch met het oog op en krachtens de eenheid in belijdenis en kerkregering althans te pogen in het crisisjaar 1967 de eens geschonken kerkelijke samengang te bewaren, dat dan alleen zulk een poging zal kunnen slagen,

1. Als over en weer, oprecht en zonder zinsbehoud, de in 1944 vrijgemaakte Gereformeerde Kerken erkend worden als ware en zuivere Gereformeerde Kerken naar belijdenis en kerkenorde,
2. Als, wat de veelbesproken verhouding tot de synodaal-gebonden kerken betreft, dit door allen wordt uitgesproken: dat verbreking van de kerkelijke gemeenschap met het synodaal-hiërarchisch juk van de synodale kerken en ook met allen, die zich daaraan nog gedurig onderwerpen, door Gods Woord en de gereformeerde belijdenis geboden en dus noodzakelijk is”.

We hebben met belangstelling dit artikel gelezen. Deze voorslag van dr. Trimp dunkt ons het overwegen waard. Wat wij broodnodig hebben, is enige ontspanning en een stopzetten van de kettingreactie, welke sinds het wegzendingsbesluit van de generale synode Amersfoort-West inzake ds. Schoep is ontstaan. De daardoor teweeggebrachte schok drijft o.a. het curatorium van de Theologische Hogeschool nog steeds voort van het ene besluit tot het andere. We hebben bezinning en ontspanning nodig, anders raken we steeds verder in het kerkelijke moeras. Besluiten van kerkelijke instanties aan de ene kant, reactieve handelingen aan de andere kant, maken onze kerkelijke samenleving steeds moeilijker. Het zou gemakkelijk zijn tegenover dit artikel van dr. Trimp met **deze** voorslag zijn artikel uit 1966 te stellen, waarin hij de schrijvers van de Open Brief uitnodigde hun beroepingsbrieven ter beschikking van hun kerkeraden te stellen. We doen dit niet. We willen — en ik weet, dat ik spreek namens vele predikanten en gemeenteleden, die met ontsteltenis de gang van zaken gadeslaan — deze uitgestoken hand honoreren. Dr. Trimp schrijft: hij is bereid tot een nieuw beding, dat zijnerzijds „ongeveer” aldus zou kunnen luiden. Hij spijkt ons niet vast op een letter. Wij willen dat hem niet doen. Wij hopen van harte, dat dit voorstel weerklinkt vindt in onze kerken en tot bezinning en ontspanning drijft, vooral in situaties als Groningen-Zuid, Kampen, Amsterdam, Noord-Holland enz., waar het uiterst moeilijk is. Natuurlijk kan ondergetekende niet voorschrijven, hoe met dit „Beding” moet worden gewerkt. Daar zijn alle betrokkenen „mans” genoeg voor. We hopen van harte, dat deze voorslag weerklinkt vindt, in ieder geval in bespreking komt, en onder Gods zegen mag leiden tot een nieuwe situatie.

Enschede.

R. H. Bremmer

Geschorst wegens staking en woordbreuk

Gezwegen tot het einde

Het viel me wel eens moeilijk mij van elke publicatie te onthouden, zolang de door collega Buwalda en mij bij curatoren ingediende bezwaren in behandeling waren. Inmiddels deden allerlei vreemde geruchten omtrent die 'weerspanning' lectoren de ronde.

Al spoedig werd het bekend dat deze lectoren geen college gaven. En de mening vond ingang dat lectoren weigerden dit te doen. Het léék wel, alsof wij staking van arbeid als pressiemiddel gebruikten, om curatoren er toe te brengen het zgn. attestenbesluit in te trekken.

In werkelijkheid was het precies andersom: Reeds in een brief van curatoren van 22 september klonk de dreiging door, dat ons het college-geven zou worden verboden, indien wij ons bezwaar tegen toepassing van het attestenbesluit bleven handhaven. En in hun brief van 2 oktober werd uitdrukkelijk verklaard: „Zolang deze toezegging niet is gedaan (nl. tot medewerking aan het attestenbesluit, M.), staan curatoren u niet toe colleges te geven”. De pressie ging dus uit van de zijde van curatoren. En inmiddels geven de Korte Verslagen slechts een summier, neen onvolledige, en daardoor onjuiste weergave van de gang van zaken, zodat de leden van

de kerken zich onmogelijk een duidelijk beeld konden vormen van wat er aan de hand was.

Toch bleven wij zwijgen. Ook toen curatoren onze zaak naar de generale synode verwezen en de synode, na eerst besloten te hebben ons de gelegenheid te bieden ons ten overstaan van haar te verantwoorden, naderhand ons berichtte dit besluit niet te zullen uitvoeren. Ook toen de synode daarop zó snel gesloten werd, dat een brief onzerzijds die nog speciaal naar Amersfoort gebracht werd, niet meer in behandeling werd genomen, hoewel de slotzitting nog moest worden gehouden.

Zelfs toen het schorsingsbesluit genomen werd, nadat de synode onze zaak naar curatoren terug had verwezen, zonder dat wij gehoord waren, terwijl de synode dit ook al niet gedaan had, bleven wij zwijgen. Ook toen dit besluit gepubliceerd werd, hebben wij ons nog eerst tot curatoren gewend, om niet „gedwongen te worden het schorsingsbesluit publiek te bestrijden”.

Nu Curatoren ook dat verzoek hebben afgewezen, is de weg tot behandeling van onze bezwaren met curatoren ten einde. Spreken is nu noodzakelijk, opdat de kerken en de leden van de kerken kunnen oordelen.

Contact met curatoren

Collega Buwalda en ik hebben voortdurend grote moeite moeten doen om van de curatoren de gelegenheid te krijgen onze bezwaren aan hen duidelijk te maken. Die bezwaren betroffen het attestenbesluit, dat geheel buiten lectoren om is ontworpen, goedgekeurd en ten uitvoer gelegd.

Drie dagen nadat dit voor ons geheel onverwachte besluit ons ter kennis was gebracht, lag er reeds een uitvoerig geargumenteerde bezwaarschrift van ons op de tafel der curatoren. Drie brieven waren er nodig om uiteindelijk na drie weken door curatoren te worden ontvangen.

Toen deze eerste bespreking onvoldoende opheldering bleek te hebben gebracht, waren er weer 3 brieven nodig en een telefoongesprek met de president-curator, die evenwel, om het beleid van curatoren niet te doorkruisen, mij een persoonlijk onderhoud niet kon toestaan — om eindelijk na 4 weken nog één keer door curatoren te worden gehoord, nl. op donderdag 19 oktober. In die vergadering hebben collega Buwalda en ik, na een uur lang gepoogd te hebben met curatoren tot een bespreking te komen van onze bezwaren tegen het attestenbesluit, de volgende verklaring afegelegd:

Verklaring van de lectoren Buwalda en Mulder

Uit het onderhoud met Curatoren van hedenmiddag 19 oktober 1967 is ons gebleken:

- a. Het attestenbesluit, dat geheel buiten de lectoren om door de Senaat is ontworpen en door Curatoren goedgekeurd en vervolgens ten uitvoer gebracht, kan op generlei wijze worden weggenomen;
- b. Curatoren verklaren de gewetensbezwaren der lectoren tegen dit attestenbesluit te verstaan;
- c. Curatoren weigeren over deze gewetensbezwaren met de lectoren te spreken, omdat hun eigen gewetensbezwaren hun dit verbieden. Want naar de heilige overtuiging van Curatoren is het attestenbesluit beslist noodzakelijk, om de toegang tot de kansels in de Gereformeerde Kerken in Nederland af te kunnen sluiten voor hen van wie ongereformeerde prediking te verwachten is;
- d. daarom eisen Curatoren van de lectoren zonder meer, dat zij aanstonds, ondanks hun gewetensbezwaren tegen dit attestenbesluit, toch hun medewerking verlenen ook bij de examina waarbij het attestenbesluit wordt toegepast.

Na deze uitspraken van het Curatorium overwogen de lectoren, dat zij in gehoorzaamheid aan de Heere aan de door Curatoren gestelde eis geen gehoor mogen geven.

Nadat deze verklaring door ons was voorgelezen in de curatorenvergadering, bleek niemand der curatoren iets te hebben op te merken. Het gevoel der curatoren was dus geheel in overeenstemming met hun gesprek met ons weergegeven.

Onbegrijpelijk is, dat in het schorsingsbesluit d.d. 23 november niet wordt uitgegaan

van deze zeer duidelijke verklaring onzerzijds, maar dat men ons vonnist op grond van onze uitspraak in de curatorenvergadering van 12 september, ook al hebben wij die al improviserend geformuleerd. Maar wij zouden het juist geacht hebben, dat curatoren die uitspraak als basis voor een schorsingsvonnis dan tenminste letterlijk hadden aangehaald, en niet onzuiver hadden weergegeven.

Hierop kom ik nog terug.

Eerst publiceer ik in een volgend artikel de laatste briefwisseling tussen curatoren en ons vóórdat het bovenvermelde onderhoud met het curatorium tot stand kwam. Dan kunt u zien aan welke druk wij werden blootgesteld. En tevens, hoe moeilijk het was, om toegang te verkrijgen tot een curatorenvergadering om gehoord te worden over zo ingrijpende zaken.

H. M. Mulder

Anatevka

Het is maar een klein dorpje in Rusland. Niet belangrijk genoeg om het op een kaart van Rusland te zetten. Wie zou er ooit van gehoord hebben, als niet uit dat dorp de geschiedenis kwam van „De Violist op het dak”? Een joodse geschiedenis, die de wereld doorgegaan is door de musical „Fiddler on the Roof” van Joseph Stein, Jerry Bock en Sheldon Harnick?

De schrijvers van deze musical hebben iets geproefd van de sfeer van de verhalen van de joodse schrijver Sholom Aleichem en deze geschiedenis pasklaar gemaakt voor het podium van nu.

Een oude geschiedenis. Het verhaal speelt zich af in het Rusland van vóór de grote revolutie. In Anatevka woont een grote groep Joden. Ze moeten er hard werken om in het dagelijks bestaan te voorzien. Maar dat zijn ze gewend. Ze zijn er met elkaar gelukkig en handhaven er hun eigen Joodse tradities. Hun rabbijn geeft de voorschriften en van vader op zoon groeien de gewoonten, die de samenleving beheersen.

Beheersen? Ja, voor het oog van de buitenstaanders wel. Maar binnen de eigen gemeenschap groeit het verzet tegen de tradities. En de hoofdfiguur uit het verhaal, de vader van het gezin, waarin de verwickelingen plaats vinden, Tevye, mag dan nog zo graag zeggen: „Traditie! Zonder onze tradities zou ons bestaan even wankel zijn als... als een speelman op het dak!”, de jeugd neemt het niet meer.

De jeugd neemt het niet meer, dat hun huwelijkspartner wordt uitgezocht door vader en moeder met behulp van een huwelijkskoppelaarster.

De jeugd zoekt zijn eigen weg naar geluk. En wie zal het tegenhouden?

Om dit probleem draait de hele geschiedenis. Tevye heeft drie dochters, die naar Russisch-Joodse begrippen de huwbare leeftijd hebben bereikt. En dus moet de koppelaarster Yente er aan te pas komen.

Wel, zij heeft gegadigden: voor de oudste dochter een oude weduwnaar, de slager van het dorp, Leiser Wolf. We maken de onderhandelingen mee, waarbij Tevye aanvankelijk denkt, dat het gesprek over zijn beste melkkoer gaat, maar het gesprek rustig voortzet, als het onderwerp van onderhandeling zijn oudste dochter blijkt te zijn. Ze worden het eens en de bruiloft wordt beklonken. Op de terugweg ontmoet Tevye de veldwachter, die hem vertelt, dat er bevel is binnengekomen, de Joden het leven zuur te maken: er moeten wat opstootjes worden georganiseerd tegen de Joden. En Tevye wendt zich naar de hemel en spreekt: „Lieve God, moest U me nu uitgerekend vandaag zulk nieuws sturen? 't Is wel waar, wij zijn het uitverkoren volk. Maar kunt U zo nu en dan ook niet eens iemand anders kiezen?”

Tevye mag dan al tevreden zijn met de goede zaken, die hij met slager Leiser heeft gedaan, zijn oudste dochter is minder te spreken over de keus. Zij heeft een andere keus, helemaal tegen de traditie in. Maar een keus, die voortgekomen is uit liefde. En vader Tevye bezwijkt voor de argumentatie van zijn dochter en haar „verloofde”. Hij wikt en weegt en besluit van de traditie af te stappen en zijn dochter toestemming te geven te trouwen met de man van haar keus.

De geschiedenis herhaalt zich met zijn tweede dochter, die met een jogeman met nieuwe ideeën wil trouwen. Maar als zijn derde dochter haar keus laat vallen op een christen-jood, spreekt hij andere taal. Dan is het niet de liefde van twee jonge mensen, die beslist tegen de traditie in.

„Kan ik hen accepteren? Kan ik alles verloochenen waarin ik geloof? Aan de andere kant, kan ik m'n kind verloochenen? Aan de andere kant, ik kan m'n geloof, m'n volk toch niet de rug toekeren? Als ik zo ver moet doorbuigen, breek ik. Aan de andere kant... er is geen andere kant...”

Hij wijst zijn derde dochter de deur, als zij toch doorgaat met de vreemde, de niet-jood. Voor Tevye is z'n derde dochter dood.

Als tenslotte een pogrom uitbreekt in Anatevka en alle joden opdracht krijgen binnen drie dagen hun huizen te verlaten en te vertrekken, gaan ze. Het volk van zwervers gaat een nieuwe toekomst zoeken...

Sinds 1964, het jaar, waarin de musical werd geschreven, wordt de geschiedenis van Tevye en z'n dochters op vele plaatsen in de wereld opgevoerd. En met groot succes.

Je vraagt je wel eens af, wat de ene musical tot een succes maakt, en waarom een andere na enkele voorstellingen moet worden afgebroken bij gebrek aan publiek.

Je vraagt je af, waardoor „Anatevka” zo'n groot publiek kan trekken.

Daar is allereerst het joods-religieuze motief, dat door de geschiedenis verweven is: hier is een man, die dicht bij God leeft, die met Hem spreekt, Hem zijn dagelijkse problemen voorlegt, die zich ook tegenover God beklagt over zijn tegenslagen:

„Vandaag ben ik zelf paard. Lieve God, moest dat arme oude beest nu uitgerekend precies voor de sabbath z'n hoef verliezen? Soms denk ik dat U tegen Uzelf zegt: „'ns Kijken waar ik m'n vriend Tevye nog eens mee kan dwarszitten”.”

In de tweede plaats is in deze musical het dagelijks weerkerende probleem van de botsing van traditie en jeugd op uitnemende wijze weergegeven.

Traditie, op zichzelf een heel goede behoudende kracht in de samenleving (en heus niet alleen de joodse), moet het afleggen tegen de gevoelens van de jeugd, die niet wenst te buigen voor onberedeneerde traditie. Daartegen heeft de oudere geen verweer. Je kunt niet volhouden: Mijn grootouders deden zo, mijn ouders ook, wij volgen hen hierin. Je kunt dat nog wel volhouden voor jezelf, maar je kinderen nemen het niet. Zij willen een duidelijk antwoord waarom we dit zo doen, en waarom we iets anders beslist niet doen.

En daarop kan geen traditie antwoord geven. Daar is alleen het geloof als antwoord; en als metterdaad afdoend antwoord. Daarom kon Tevye tweemaal de traditie met voeten treden, als zijn dochters komen met hun eigen huwelijkskandidaat. Maar als zijn geloof in de knoei komt, volgt een „neen”, hoeveel pijn hem dat ook doet.

Toegegeven, het is een joodse geschiedenis. De armoede van de joden komt door de hele musical voor iedere christen scherp naar voren. Maar zouden we, als we naar de musical kijken en luisteren, niet eens een ogenblik aan onszelf en onze kinderen denken? Wat leggen wij hen op uit traditie, en wat uit geloofsgehoorzaamheid? Hoeveel geboden en verboden komen ook onder ons voort uit traditie? Nogmaals, vaak een heel goede traditie. Maar die tradities kunnen en mogen we niet bekleden met hetzelfde gezag als de wetten en geboden des HEREN. Moet ik voorbeelden geven van de verschuivende tradities? U kunt ze zelf wel vinden.

Welnu, van Tevye kunt u leren, dat de grens van de toegeeflijkheid niet ligt bij de traditie, maar bij het Woord van God.

Zwolle.

Melis Lok

TE BERDE

In dit blad treft u een artikel aan van de hand van dr. R. H. Bremmer over een „Beding”, zoals dat door dr. Trimp is geformuleerd. Dr. Bremmer geeft zijn artikel de titel: „ontspanning”, al is er dan nog een vraagteken aan toegevoegd.

Bremmer vindt de voorslag van Trimp het overwegen waard. Ik ben dat met hem eens. En alle pogingen, die maar gedaan kunnen worden om tot een meer normaal omgaan met elkaar te leiden, verdienen gesteund te worden. Daarom wil ik, die de zgn. „Open Brief” ook getekend heb, graag er wat over zeggen.

Ik wil graag zo positief mogelijk reageren, al is het daarbij onmogelijk te vergeten dat er intussen heel wat gebeurd is. Ds. Schoep is om zijn ondertekening van de O.B. weggezonden van de synode. Drs. Brands werd om zijn ondertekening geschorst en in heel wat gemeenten werd een scheur getrokken met de „Open Brief” als 'n soort middel om de geesten te scheiden. En dan zwijg ik maar over de behandeling van de curatoren uit Noord-Holland en de smadelijke behandeling van enkele lectoren aan de T.H. School.

Als ik dit zo opnoem dan betekent dit wel, dat, wil een „beding” enige zin hebben, er over meer gepraat moet worden dan over wat dr. Trimp aan de orde stelt en dat er ook wel heel wat teruggedraaid zal moeten worden, voorzover dat mogelijk is. Een „Beding” dat aan de voortdurende schismatieke situatie in onze kerken geen halt toe zou roepen, zou niet veel zin hebben, zou in ieder geval niet veel praktische consequenties hebben.

In de Kamper Kerkbode van 1 december jl. staat in het kerkeradsverslag een brief van de kerkeraad van Kampen aan die van Emmeloord. Het merkwaardige en ook verblijdende is dat die brief zakelijk dezelfde inhoud heeft als het beding van dr. Trimp. De vraag komt bij mij wel direkt op: waarom die drukte in het afgelopen jaar en al die daden die zoveel verdriet hebben veroorzaakt en die onze kerken tot een belaching voor de wereld hebben gemaakt en die de naam des Heren niet tot eer hebben gestrekt?

In die brief staat dat ds. Mulder van Kampen voor zijn deel verklaard heeft „dat hereniging met de synodale kerken thans nog minder dan vlak na 1944 geoorloofd is”. Waarschijnlijk bedoelt dr. Trimp hetzelfde als ds. Mulder. Het tweede van het beding van dr. Trimp zal wel dezelfde bedoeling hebben als wat ds. Mulder verklaart nl. „dat ik voorts nog steeds van oordeel ben dat alle ware Christgelovigen schuldig zijn zich vrij te maken van alle bovenschriftuurlijke bindingen en van alle besluiten en handelingen die hen zouden dwingen te doen tegen het Woord des Heren”.

Ik ben het daarmee van harte eens. Ik meen dat ds. Mulder iets spitsers de zaken onder woorden brengt dan dr. Trimp. Verbreking van een synodaal-hiërarchisch juk is noodzakelijk, zegt dr. Trimp. Ik ben dat met hem eens. Het is echter niet alleen noodzakelijk voor de ware christgelovigen in de synodale kerken, het is bij ons evenzeer noodzakelijk. We mogen anderen „de wet” voorhouden. Maar dan zullen we moeten beginnen ons zelf aan die wet te houden. Anders maakt het geen indruk.

Verder: ik kan me in deze dingen wel vinden. Als het maar niet betekent dat samenspreking met de synodale kerken een verboden zaak zou zijn. In onze kerken is die gedachte gaan leven dat zulks een groot kwaad zou zijn. En de stelling „eerst bekeren, dan pas praten” is een stelling regelrecht in strijd met de Schrift. Een stelling die daarom dan ook verwoestend gewerkt heeft binnen onze kerken. Zo gaat dat altijd. Ik wil maar zeggen: onze onderlinge verhoudingen, die zo slecht zijn, zijn niet los te maken van de verkeerde houding die we aangenomen hebben tegenover anderen.

Amelink

Het falen van de vrijgemaakte geest

Onder deze titel vervolgen wij de reeks, welke begon met „In de crisis: drie mentaliteiten”. Het tweede artikel droeg als naam: „Het falen van de vrijgemaakte ziel”. Ik wil een briefschrijver alvast antwoorden, dat deze nieuwe reeks inderdaad moet worden gezien als een vervolg op twee vorige.

De eerste daarvan bestond uit de titels: „Van het kleine koude front”, „Tegen de grote loodvergiet”, „Bataafs Christendom”, „Bevrijders en verdrukkers”; de tweede reeks was (nog) langer en telde: „Vormen van vooroordelen”, „Van moeder te leren”, „Leer, loon en liefde”, „Contacten”, „De menselijke fantasie”, „Vrees voor confrontatie”, „Kant en onklaar”, „Twee wegen langs de angst”, „Zuivering en loutering”.

Zij die de oude Opbouw-nummers nog eens willen doorlezen zullen in het hiernavolgende dan weinig nieuws ontdekken. Uit een oogpunt van efficiëncy is het dus juister lezing van dit artikel voort te zetten, in plaats van dertien stuks te moeten verorberen. Er zijn tenslotte in ons kerkelijk leven al omslactigheden genoeg en veel lezen is vermoeiing des geestes.

Ja, daar heb je het weer: des geestes. Laten wij het daarover nu eens hebben.

Het falen van de geest:

Evenals bij wat ik schreef over de ziel neme men ook het begrip „geest” ditmaal in ruime, moeilijk exact te omschrijven zin. Iedereen voelt wel aan wat we aan de term „geest” zoal kunnen verbinden: de rede, de oordeelskracht, het intellect, ook: de gezindheid, de mentaliteit en bijvoorbeeld ook: de sfeer of i.d. Trekken we deze uiteenlopende betekenissen samen, dan zouden we kunnen spreken van: de geest waarin, de kracht waarmee, de gezindheid waardoor de mens handelt (of niet handelt).

En het falen van de geest heeft dan betrekking op: denkfouten, redeneerfouten, het koesteren (en eventueel opleggen) van een onjuiste gezindheid, het verknoeien van een sfeer en gaat U maar door. We zitten hiermee al weer midden in het corrupte terrein van de vooroordelen.

Niet in abstracto:

Over deze geest kunnen wij niet in het afgetrokkene spreken. Deze geest is niet iets algemeen, niet een onstoffelijk iets dat boven al onze kerken en kerkleden zweeft. Deze geest komt telkens particulier voor, bij een man, bij een vrouw. Deze geest spreekt uit een mens en deze mens herkent bij een ander overeenkomstige of tegenstrijdige trekken. In het eerste geval breidt de geest zich uit tot een club- of partijgeest, in het tweede geval wordt een ander of worden anderen juist beleefd als ongelijk aan het eigene zelf, ongelijk aan de eigen partij. En hier begint wat eindigt met de banvloek.

De eerste liefde:

Weten we het nog, hoe mooi die eerste weken, maanden, ja jaren, waren na de bevrijding en na de vrijmaking? Er werd weer schriftuurlijk gepreekt, de rijkdommen van het verbond werden uitgesteld. En de kerkleden hadden een goede naam in de wereld.

We hadden „goodwill”. Niet alleen omdat velen onzer in het verzet tegen de bezetters vooraan hadden gestaan, ook omdat vele christelijk-gereformeerden, vele alsnog-bezwaarden, vele orthodoxe hervormden een welgevallen hadden aan de echo van onze woorden. Wij wisten waarvan wij waren vrijgemaakt maar niet iedereen besefte waartoe wij het waren.

En over de strekking en de inhoud daarvan ontstonden meningsverschillen.

Doorgaanders en niet-doorgaanders:

Tussen deze ontstond een felle broederstrijd, des te feller doordat men op een gemeenschappelijk fundament stond. Het vanzelfsprekende fundament was het lid zijn van dezelfde kerk. Dat verklaart de éne helft van de felheid. Maar de andere helft was er één die vaak voor de bestrijders verborgen bleef. Het gemeenschappelijk

fundament was n.l. óók: gangbare meningen omtrent het christen-zijn in deze wereld. Gangbare meningen, gemeengoed geworden door het levenswerk van Kuiper, gestuwd door een activistische geest. Slechts een kleine groep stond in deze stijd min of meer terzijde, een groep die door de geschriften van A. Janse was gaan twijfelen aan de juistheid van de uitgangspunten van het gereformeerde activisme.

De „doorgaanders” vonden een zeer invloedrijke spreekbuis in het Gezinsblad. Dit blad is er verantwoordelijk voor dat thans in onze kerken het gericht is gekomen over de Jehu-ijver en de Jehu-reformatie. Want wij hebben bij de Vrijmaking en daarna niet alle afgoden weggedaan. Integendeel: sommige zijn knap gerestaureerd. Deze zonde voert naar het oordeel: „In die dagen begon de Here Israël te besnoeien” (II Koningen 10 : 32). En de „niet-doorgaanders” vonden een klein doch scherp verweer in „Contact”, dat alleen al door zijn naamgeving moest werken als een rode lap op het doorgaande stierkalf.

Pogingen om boven de verdeeldheid uit te komen en het vrijgemaakt tot voorrang te geven boven het vrijgemaakt van werden ondernomen door maandbladen als „Stijl” en „Ruimte”. Later kwam „Opbouw”, te zien als een concentratie van een gevarieerde middengroep, die thans de harde klappen van de „Gezinsblad + Reformatie-groep” moet opvangen. Want het programma van de doorgaanders is duidelijk: een gesaneerde kerkenclub.

Het falen van de fantasie:

Reeds meermalen wezen wij erop dat de doorgaanders een copie hebben gemaakt van het kuiperiaanse christenbeeld. Men heeft dit gedaan, zó fantasieloos, zó geestloos dat van ideeëndiefstal kan worden gesproken. Natuurlijk ging een en ander niet zonder critiek op Kuiper gepaard. Men ging zelfs „achter hem terug”, bijv. naar Groen van Prinsterer. Deze zou de man moeten zijn met dé boodschap voor onze jeugd. Och arme. Groen was: aristocraat, hervormd, pla-

P. A. Hekstra

tonicus, kinderloos. Wat heeft onze jeugd daaraan, een jeugd die leeft in een tijdperk van democratie, een jeugd die vrijgemaakt wil zijn, een jeugd die elke filosofie wantrouwt, een jeugd die honderd jaar later leeft?

Ja, maar zal men zeggen, het gaat om de boodschap van Groen. Dan wil ik alleen maar vragen: is die los te zien van wat ik als vier van zijn kenmerken opsomde? En... zouden wij niet eens ophouden grote mannen voor ons te laten paraderen? Positief zoals bij Groen en negatief zoals bijvoorbeeld gebeurde met Nietzsche, die boeman in menige vrijgemaakte preek?

Was het niet veel verstandiger, ja geestrijker, geweest als wij waren blijven luisteren naar het Woord?

Luisteren naar het Woord, ja, maar dan in onze situatie.

Laat mij nog eens een voorbeeld noemen van onze fantasieloosheid. Wij hebben onze toogdagen in stand gehouden: van de meisjesbond, van de jongelingsbond, van de hogeschool. En wat zagen we daar gebeuren? De ene na de andere kerk werd volgepropt. Dat is niet erg, het ging om de vergadering. Maar wat kregen we te horen? Preken, preken en nog eens preken. Volgens de vaste trits: kerk, staat en maatschappij. Allerlei hoogdravende gedachten werden geventileerd, welke vaak een schrill contrast vormden met het vrijgemaakte-kermis-gedoe er om heen. En die hoogdravende gedachten werden uitgebazuind om „het kerkvolk” te kneden tot wat de leiders ervan wilden hebben. Zodat de plaatselijke gemeenten (dat schone erfgoed van een schriftuurlijk denken over de kerk) er de lasten en de moeiten van kreeg. Want men preekt en schrijft en verordineert en roept op tot doleantie over de hoofden van de plaatselijke opzieners heen. Men speelt de rol van de universele voorlichter en voortrekker en men kán zich als zodanig in eens anders dienst dringen.

Het falen van de ouderen:

Eén van de merkwaardigste verschijnselen in ons huidig kerkelijk samenleven (en tegenleven) is wel dat verschillende ouderen zulke scheve schaatsen rijden. En zijn in onze kringen enige emeriti-predikanten, die wij willen hoogachten om wat zij in een veeljarig pastoraat hebben gedaan. Er zijn erbij die de verdrukking door de bezetter aan den lijve hebben ondervonden. Tóch zijn zij nu de verdrukkers en de bezetters, zoals ze staan te trappelen om ergens voor te gaan wanneer er weer een doleantie heeft plaatsgehad. Opvallend is ook, in hun pennevruchten, hoe slecht zij kunnen lezen en hoezeer allerlei boze gedachten omtrent mede-broeders zo maar worden uitgesteld.

En het meest tragische vind ik wel onze president-curator. Wat de ene prof niet mag dat verdedigt hij in de ander en hij gebruikt een regionaal kerkblad om reeds bij voorbaat zijn mening te geven omtrent een grote kerk in ons midden.

Hoe schoon zou het zijn als onze emeriti ons voorgingen in onpartijdigheid, wijsheid, mildheid. Wat tragisch dat deze oude mensen geen toonbeeld zijn van beheersheid en er geen blijk van geven door allerlei vroompraat en vroomschrijf van „drijvers” heen te kunnen zien naar hun werkelijke motieven: eerezucht, machtsdrang, kleinzieligheid.

In de wereld breekt men het regentendom af. Ook in de kerk zou men geen regenten moeten hebben. Maar zij die tot regeren geroepen zijn (en dat zijn curatoren toch?) zouden wel eens mogen bedenken dat de schoonste deugden van de regent bestaan in: objectiviteit, zwijgzaamheid en... mensenkennis.

Helaas, ik heb deze in het perfectionistische geknutsel van de curatoren-verslagen niet kunnen aantreffen.

De rol en het zelf:

Een verklaring voor allerlei vormen van wan-gedrag in onze kerken zou kunnen zijn dat onze voorgangers min of meer gedwongen worden een rol te spelen. De rol van de herder, de leraar, de leidsman, de voorlichter, de waschuer, de profet. Juist door een veeljarig pastoraal roest men vast in die rol en als men dan emeritus is wil het roest er niet meer af. Het gaat door met herder spelen, leraar spelen, voorlichter, leidsman, waschuer en profet spelen. Spelen? Ja, maar het is bittere ernst, omdat men niet meer helder onderscheidt tussen rol en mens, tussen wat men denkt te moeten voorstellen en wat men in feite is. Het spelen van elke rol is gevaarlijk, dát hebben de gereformeerden goed gezien in hun (verouderde?) bezwaar tegen hét toneel. Een rol kan n.l. blijvend zijn. En er is maar één remedie: altijd jezelf zijn en nooit je rol zijn. Het is een kunst om het leven door te gaan als jezelf, open, kwetsbaar, belangeloos, eenvoudig. Alleen dáardoor komt de mens tot wijsheid. Bereikt hij deze niet dan is op hem het spreekwoord van toepassing: „Hoe ouder hoe dwazer”.

En dan: welk een macht hebben wij (ja, wij samen) niet in handen gelegd van enkelingen? Macht maakt blind. Blind voor de fouten van jezelf en dan ga je die fouten bij anderen zoeken.

Maar onmacht kán ziende maken. Onmacht, armoede, smart, leed, smaadheid en verdrukking zij kunnen voeren tot een loutering van het hart. Blijft deze uit dan zal men blijven zoeken naar een sanering van de kerken door er de zwartgemaakten en de belasterden uit te werken. Ja, U begrijpt het al: er is **bekering** nodig. Rotterdam

De redactie ontving

Rechte Sporen, het september-nummer van het maandblad voor geref. jeugdorganisatie. Ik ben een warm voorstander van het werk van onze jeugdverenigingen. Ook van de Knapen- en Meisjesverenigingen.

Het blad geeft schetsen. Over het algemeen m.i. iets te moeilijk, maar dat valt in de praktijk misschien mee. Er staat in dit nummer een dwaas artikel over de Open Brief, met de bekende beschuldigingen die al tot vervelens toe weerlegd zijn. Dat zulke onzin de kinderen voorgeschoteld wordt, is wel zeer te betreuren.

INGEZONDEN

Aktie „Redt een Kind uit India”

Een overstelpend aantal giften bereikte ons voor de arme bevolking van India. Wij zijn ontroerd door uw grote offervaardigheid. Een bedrag van f 66.003,59 kwam in totaal binnen. Hierin is begrepen het geld dat bij de kledingpakketten werd ingesloten. Wij danken u allen heel hartelijk. Het is ons onmogelijk u allen persoonlijk een ontvangstbevestiging te sturen, maar we hopen dat de HERE uw gulheid zal zegenen.

Het heeft lang geduurd voor u iets van ons hoorde. Dit komt in de eerste plaats door het grote bedrag dat binnenkwam. Het was te veel om alleen het werk van ds. Swami Dorai te steunen. Wij hebben daarom gemeend ook anderen in India te moeten helpen. Om die anderen te vinden was aanvankelijk niet eenvoudig, maar nu hebben we meer verzoeken om hulp dan we kunnen aannemen. Wat onnoemelijk veel leed kom je tegen in de brieven, waarin om hulp gevraagd wordt. Onvoorstelbaar voor ons, die in een land van overvloed leven.

Wat hebben we met het geld gedaan en wat gaan we er nog mee doen? Daarover willen we u graag inlichten.

Met ds. Swami Dorai corresponderen we over de bouw van een weeshuis. Geregeld is het allemaal nog lang niet. Hij schrijft lange brieven, maar met weinig concrete gegevens en we zijn er niet zeker van of hij een groter werk goed zal kunnen beheren. Ook is ons wel gebleken, dat de nood in het gebied waar hij woont, lang niet het grootst is. Maar we zullen hem niet in de steek laten.

We kregen een adres in Noord-India van een kindertehuis in Bhogpur. In dit tehuis worden kinderen opgenomen van lepralijders. Deze mensen leven in kolonies in het Noorden van India. Indien ze hun kinderen bij zich houden is de kans groot dat ook zij de ziekte krijgen. Daarom is in 1945 dit tehuis opgericht. Het is klein begonnen, maar het is langzamerhand gegroeid en nu zijn er 160 kinderen. Er is echter nog een lange wachtlijst van kinderen, waarvan de ouders smeken om ze op te nemen. Wat een leed ligt er achter één zo'n zinnetje. Alle ouders van deze kinderen zijn arm. De meesten zijn bedelaars. Sommigen zijn Christenen. Voor de kinderen wordt van regeringswege niets gedaan. Als dit tehuis de kinderen niet opneemt, moeten ze bedelen of sterven. Door de maatschappij worden ze verworpen.

Wij hebben gemeend dit werk met een groot bedrag te moeten steunen. Er bestaat een mogelijkheid om voor dit tehuis kinderen te „adopter” voor f 40,— per maand. Wij zouden dit graag doen, maar dan moeten we zeker weten, dat we op een vast bedrag van u iedere maand kunnen rekenen. Wanneer u iedere maand iets wil geven, f 40,— is natuurlijk te veel voor de meesten van u, zou u dit dan willen opgeven, dan kunnen wij nagaan wat wij kunnen doen. Die lange wachtlijst van kinderen, zouden wij die niet korter kunnen maken met elkaar?

We hebben nog verschillende andere adressen gekregen, die onze hulp goed kunnen gebruiken, maar deze hebben we pas kort geleden ontvangen en we moeten nog nagaan hoe we hier het beste kunnen helpen en hoe we het overgebleven geld moeten verdelen. Er is bijv. een aanvraag bij voor een kindje van drie jaar uit een gezin waarvan de vader een Hindoe was, maar hij werd vijf jaar geleden tot het Christendom bekeerd. De moeder is later ook Christen geworden. Het is een gezin met vijf kinderen. Dit kindje kreeg verleden jaar polio, waardoor haar beide beentjes zijn verlamd. Het gezin is heel arm en kan geen dokterskosten betalen. Wij zouden de medische verzorging van dit kindje op ons kunnen nemen.

Wij hopen u spoedig in te lichten wat we met de rest van het geld hebben gedaan. Wij zijn er ons van bewust dat het allemaal lang duurt en wij zouden liever het hele bedrag ineens weggestuurd hebben, maar we willen er zeker van zijn, dat goede en betrouwbare zendingsposten ons geld krijgen, die dit ten volle gebruiken om de allerarmsten te helpen. Om dit van zo'n grote afstand uit te maken valt niet altijd mee en het kost veel tijd.

Tenslotte nog iets over de kledingpakketten. De kleren, die u zond, zijn verstuurd naar ds. Swami Dorai en naar het kinderte-

huis in Bhogpur. Nog niet alles is verzonden. We willen eerst afwachten of het wel aankomt. Van ds. Swami Dorai hebben we inmiddels bericht ontvangen. Wanneer u nog winterkleren kunt sturen, dan graag. Bhogpur is nl. een kleine plaats aan de voet van de Himalaya. De winters zijn er niet streng, maar het vriest er wel en er is geen verwarming in de huizen. Ook niet in het kindertehuis. Dikke kleding is dus welkom. Graag dus ook winterkleren naar: H. Disselhof, Assendorperstraat 139, Zwolle. Tel. 05200-13884.

Wij hopen u op de hoogte te houden. Wij bidden de HERE om wijsheid om het door u gegeven geld zo goed mogelijk voor de opbouw van Zijn Koninkrijk te gebruiken.

De Diaconie van de Gereformeerde Kerk te Zwolle.

Uw giften kunt u storten op postrekening 1192640 t.n.v. de penningmeester van de Diaconie van de Gereformeerde Kerk te Zwolle, met vermelding: „Aktie Redt een Kind uit India”. Wanneer u iedere maand een bedrag wilt geven, wilt u dit dan opgeven?

ZUIVERING

De Generale Synode van Amersfoort-West heeft zich, zowel bij het begin als aan het einde van haar zittingsperiode, bezig gehouden met zuiveringsacties. Het was hier echter niet als bij een vuurwerk, de grote stukken werden tot het laatst bewaard.

Ging het in de eerste zittingsweek om de wegzending van één broeder (Ds. Schoep), de laatste week werd een groot aantal broeders weggezuid. Ik doel hier op de zuivering van de verschillende deputaatschappen. De lezers moeten de in „Opbouw” van 17 november 1967 gepubliceerde lijst van deputaten eens leggen naast die, opgenomen in het laatst verschenen handboekje van onze kerken. Ze zullen dan ontdekken dat de namen van de volgende broeders niet meer voorkomen.

1. **Radio-uitzending van kerkdiensten:** Ds. O. W. Bouwsma, Kampen; A. Veltman, Kampen; G. Bijlenga, Breukelen.

2. **Geestelijke verzorging van militairen:** P. Smit, Utrecht.

3. **Revisie van de catechismustekst:** Drs J. Faber, Schiebroek; L. T. Schravendeel, Overschie.

4. **Overzetting van de liturgische formulieren:** Dr. R. H. Bremmer, Enschede; Dr. H. M. Mulder, Kampen; Drs A. Plaatsman, Groningen; Ds. C. P. Plooi, Heemstede; L. T. Schravendeel, Overschie; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds. J. P. Keuning, Nijmegen; Ds. J. P. v. d. Stoel, Amsterdam.

5. **Curatoren Theologische Hogeschool:** Ds. J. Meester, Amsterdam; Ds. C. P. Plooi, Heemstede.

6. **Behartiging financiële belangen Theologische Hogeschool:** Notaris J. A. Maris, Molenaarsgraaf; J. F. Arends, Enschede; P. Groen, Rotterdam.

7. **Correspondentie met de Hoge Overheid:** Notaris C. van Drimmelen, Barendrecht; Prof. C. Veenhof, Kampen; J. H. Veenkamp, Amersfoort; Mr. H. de Wilde, Scheveningen; Prof. Mr. H. D. v. Wijk, Amstelveen.

8. **Correspondentie met buitenlandse kerken:** F. J. Kerkhof, Rijswijk; Ds. J. Meester, Amsterdam; Ds. Jac. van Nieuwkoop, Scheveningen.

Professor Kamphuis heeft deze ontwikkeling kennelijk voorzien toen hij waarschuwde voor pressiegroepen, die de macht aan zich proberen te trekken.

Commentaar is, dacht ik, verder overbodig.

Emmeloord.

B. J. v. Werven.

STUDENTENLEVEN

Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Utrecht is voor het jaar 1967-1968 als volgt geïnstalleerd:

G. H. Borst, praeses;
meij. A. M. Bremmer, ab-actis;
F. W. Zwagers, fiscus.

Het ab-actiaat is gevestigd: Abstederdijk 311-A, Utrecht.

Namens het Bestuur,

Toos Bremmer, ab-actis.

Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Leiden „Franciscus Gomarus” heeft de eer u mede te delen dat het voor het komende jaar als volgt is samengesteld:

E. Siebenga, praeses;
H. de Vries, ab-actis;
J. M. de Jong, fiscus.

Het ab-actiaat is gevestigd: Wilhelminapark 30, Oegstgeest.

Namens het Bestuur,

H. de Vries, ab-actis.

PAULUS

Men kwelde hem om raad, terwijl hij wrocht.
Titus las voor; hij griste in kemelshaar.
Zijn geest bezwierf den hemel, en zijn schaar
Sloot driftig, wyl hij driftig woorden zocht.

Lucas schreef wat hij sprak: „gij, duurgekocht,
Verslaaft ge u weder aan den leugenaar?
Ik ban u uit (en grootsch was zijn gebaar)
Ik bid dat God uw ziel behouden mocht!”

Schuw zwegen allen; kalmer sprak hij weder:
„Broeders en vaders, kind'ren, 'k min U teeder.
'k Groot u met mijn gezellen in den Heer.
Om u te redden heb ik hard geschreven.” —
Hij nam de stift, waar Lucas was gebleven,
Wierp hij zijn naam in groote letters neer.

Willem de Mérode

Ootmoed, zo is terecht gezegd, is het kleed, dat ons altijd past, dat alleen ons dekt, dat uitsluitend ons siert. Wie het, in welke omstandigheden dan ook, aflegt, werpt zijn schoonste sieraad weg. Ootmoed moet ons huis- en reis-, ons bruilofts- en ons rouwkleed zijn. Om die Christelijke ootmoed aan te kweken, is het goed en nodig te letten op zoveel dat ons nog ontbreekt en voor roemen ons bewaren kan.

H. Bavinck

GEBED

Ik leg de namen van mijn kinderen in Uw handen
Graveer Gij ze daarin met onuitwisbaar schrift,
Dat niets en niemand meer ze ooit daaruit
kan branden,
Ook niet als Satan straks ze als tarwe zift.

Houd Gij mijn kinderen vast, als ik ze los
moet laten,
En laat altijd Uw kracht boven hun zwakheid staan.
Gij weet hoe mateloos de wereld hen kan haten
Als ze niet in het schema van de wereld gaan.

Ik vraag U niet mijn kinderen elk verdriet
te sparen,
Maar wees Gij wel hun troost als ze eenzaam
zijn en bang.
Wil om Uws Naams wil hen in Uw verbond
bewaren,
En laat ze nooit van U vervreemden, nooit,
hun leven lang.

Ik leg de namen van mijn kinderen
in Uw handen!...

DRIEHOEK

Hardnekkig misverstand

dwingt tot schrijven vóór het aanvankelijk gestelde tijdstip van 31 december. Met klem werd bij herhaling aangedrongen nog eens terug te komen op het karakter van het huis. Meermalen dan „bij herhaling” is reeds verteld, dat het gaat om een tehuis voor twee groepen. Eén is nu gereedgekomen. Deze biedt plaats aan 15 tot 17 kinderen en dus niet aan dertien. Voor uitbreiding met een tweede groep is nog geen toestemming verkregen. Van het totale plan is nu 2/3 klaar. Het (nog) niet mogen voltooiën van het geheel maakt het gereedgekomen deel, ongerekend naar het aantal kinderen waaraan het thans plaats biedt, tijdelijk extra duur. Of misschien ook niet. Wanneer de bouwkosten blijven stijgen is het zeker niet denkbeeldig, dat we over twee of drie jaar mogen constateren: wat verstandig, dat in 1967 reeds rekening is gehouden met uitbreiding. Dan behoeven nl. geen woning, geen keuken, geen kelders, meer te worden gebouwd en kan tevens het bijgebouw achterwege blijven.

De grond werd in 1961 gekocht voor f 8,70 per m². Vandaag had hiervoor driemaal zoveel moeten worden neergeteld. Een besparing van f 47.500,—.

Wilt U elk andersluidend gerucht hardnekkig tegenspreken?

Een goede contrôle

op het totale plan mag voor U zijn het Nederlands Comité voor Kinderpostzegels. U weet dat dit Comité f 75.000,— heeft geschonken aan „de Driehoek”. Dit werd gedaan nadat twee commissies zich uitvoerig hadden bezig gehouden met de bouw- en exploitatiekosten. Allemaal uitermate deskundige mensen voor wat kinderhuizen betreft en niet behorend tot een van onze kerken. Wanneer het plan niet deugdelijk was bevonden dan zou zeker niet zo'n groot bedrag zijn gegeven.

Tijdens een bespreking merkte een rooms commissielid het volgende op: „Ik meen te mogen stellen dat men (onze kerken) over voldoende geloof beschikt om het eenmaal begonnen werk af te maken.” Als hij zo sprak, laten wij dan niet aan onszelf twijfelen, doch ons veeleer beijveren om het bij ons veronderstelde geloof waar te maken.

Dan is dit zeker een goede zelfcontrôle.

Door de jeugd, voor de jeugd.

Op de openingsdag, 15 november, werd door twee meisjes en vier jongens afkomstig uit diverse plaatsen, namens de kerkjeugd, in contanten overhandigd f 3.699,10, bij de Stichting was reeds binnengekomen een bedrag van f 963,85. Intussen is het bedrag nog vermeerderd met een gift van f 1.000,—, afkomstig van de Gereformeerde Jeugdcentrale te Harlingen.

Dit resultaat heeft de verwachtingen verre overtroffen. Waar men met de aktie nog niet gereed kwam kan men terecht bij het bekende adres in Berkel of overmaken op onderstaande girorekening van de Stichting.

Bezoek aan „de Diehoek”.

Wie een bezoek wil brengen aan „de Driehoek” is welkom, doch moet hiervoor van te voren een afspraak maken. Wie dit niet doet moet helaas worden teleurgesteld. Het belang van de groep, de tehuisbewoners, en van het personeel moet voorop staan. Bespaart U ons de teleurstelling U te moeten teleurstellen?

Collecten en giften kunnen worden overgemaakt op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Smithville (Ont., Can.): ds. H. Mostert te Harderwijk.

Bedankt: voor Kralingseveer-Krimpen a.d. IJssel: ds. A. J. Venhuizen te Noordbergum; voor IJmuiden: ds. J. M. Goedhart te Drachten.

VERVOLG KORT VERSLAG CURATOREN
zij zijn van oordeel:

dat de aanklacht tegen prof. J. Kamphuis, dat hij zich schuldig maakte aan „openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst” slechts kan worden beoordeeld, nadat eerst is nagegaan, of de enigheid des geloofs in de kerk al dan niet verbroken was.

Deputaten-curatoren constateren voorts:

- dat de generale synode te Amersfoort-W. in haar zitting van 6 april 1967 uitgesproken heeft, dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der Kerk... en anderzijds de ondertekening van de Open Brief aan de zgn. Tehuisgemeente te Groningen;
- dat één van de dienaren des Woords te Kampen, ds. J. O. Mulder, de Open Brief ondertekend heeft, naar zijn eigen getuigenis, met volle instemming;
- dat de kerkeraad te Kampen, ondanks het feit, dat prof. J. Kamphuis er bij hem ten sterkste op aangedrongen heeft met ds. J. O. Mulder over zijn ondertekening van de Open Brief te handelen, geweigerd heeft dit te doen;
- dat prof. J. Kamphuis in deze weigering van de kerkeraad heeft geconstateerd een leiden van de gemeente te Kampen op de weg der leervrijheid;

zij overwegen:

- dat uit het hiervoor geconstateerde blijkt, dat de enigheid des geloofs in de Kerk te Kampen verbroken was;
- dat prof. J. Kamphuis, in aansluiting aan en in overeenstemming met de hiervoor vermelde uitspraak van de generale synode, zich benaastigd heeft de gemeente te bewaren bij de waarheid, waarvan de Gereformeerde Kerken in haar Formulieren van Enigheid belijdenis doen;

zij zijn van oordeel:

dat, nu gebleken is, dat in de Kerk te Kampen de enigheid des geloofs verbroken was, de kerkeraad ten onrechte Ef. 4:3, Ef. 4:13 en 1 Cor. 1:13 aanvoert ten bewijze, dat prof. J. Kamphuis zich aan „openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst” heeft schuldig gemaakt, en dat hij derhalve geen enkel steekhoudend Schriftbewijs voor zijn aanklacht heeft geleverd.

Zij spreken uit:

dat zij het oordeel van de kerkeraad (scriba J. Bos), dat prof. J. Kamphuis zich zou hebben schuldig gemaakt aan „openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst”, verwerpen.

Zij besluiten:

- van deze uitspraak kennis te geven aan: 1. de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos), 2. prof. J. Kamphuis, 3. de generale synode te Amersfoort-W., 4. de senaat van hogleraren aan de Theologische Hogeschool;
- de inhoud van deze uitspraak op te nemen in het kort verslag van hun vergadering.

Twee deputaten-curatoren verzoeken aantekening in de notulen, dat zij tegen hebben gestemd.

art. 46 Schrijven van de generale synode te Amersfoort-W.

De behandeling van het in art. 40 genoemde schrijven van de generale synode te Amersfoort-West wordt voortgezet. Deputaten-curatoren besluiten aan de daarin vervatte verzoeken van de generale synode te voldoen.

art. 47 ingekomen stukken

- afschrift van een schrijven door 14 studenten gericht aan de senaat der Hogeschool; als kennisgeving aangenomen;
- afschrift van een schrijven van één der studenten aan de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos);
- schrijven van de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos), door een deputatie uit die kerkeraad in de vergadering van deputaten-curatoren aan de president-curator overhandigd;
- de stukken onder b. en c. kunnen om des tijds wille niet meer in deze zitting worden behandeld.
- een ex. van „De Wachter”; zal in het archief worden gedeponeerd.

art. 48 verzonden brieven

De secretaris, ds. H. Veltman, doet mededeling van de door hem verzonden brieven.

art. 49 volgende vergadering

De volgende vergadering wordt vastgesteld op donderdag 16 november te half tien.

art. 50 kort verslag

De vaststelling van het kort verslag van deze zitting wordt overgelaten aan het moderamen.

art. 51 sluiting

Ds. I. de Wolff gaat voor in dankzegging en gebied; de president-curator, ds. D. van Dijk, sluit de vergadering.

In opdracht van de vergadering,
F. DE VRIES, assessor.

Kampen. Uit het verslag van de kerkeraadsvergadering te Kampen d.d. 23 november 1967, voorkomend in de Kamper Kerkbode van 1 december jl., nemen we het volgende over:

„Van de kerkeraad van Emmeloord is een schrijven ontvangen d.d. 15 november, waarin deze raad mededeelt, geheel te staan achter het classisbesluit van 30 september. Hij verzoekt de kerkeraad hem te willen dienen door een nadere verklaring te vragen van ds. J. O. Mulder. Op de vergadering van 16 november had deze zich terstond bereid verklaard mede te werken aan hetgeen de broeders vragen. Gehoord de schriftelijk door ds. Mulder gegeven verklaring kan de kerkeraad thans besluiten de brief van de raad van Emmeloord als volgt te beantwoorden:

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Uw brief van 15 november 1967 bereikte ons in goede orde. Hij werd op 16 november 1967 op de vergadering des kerkeraadsvergadering gelezen en besproken en op heden, 23 november 1967 kan de kerkeraad u berichten, dat ds. J. O. Mulder verklaard heeft:

„ad. 1. Ten aanzien van die broeders en zusters, die de vrijmaking in dankbaarheid een werk des Heren willen noemen of een kerkreformatie, zonder dat zij anderen aan deze hun opvatting willen binden,

verklaar ik, dat ik NIET wil spreken, NOCH gesproken heb van „één gevaarlijke beschouwing” of „een ideologie” of „Judaïsme” ten aanzien van deze broeders en zusters.

Integendeel, ik ben de Here nog altijd dankbaar dat wij ons van bovenschriftuurlijke bindingen en onchristelijke schorsingen en afzettingen mochten vrijmaken en hebben vrijgemaakt en dat in die weg een Gereformeerd kerkelijk leven mocht behouden worden;

ad. 2. Nog onveranderd erken ik wat in artikel 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis is uitgesproken, dat het het ambt aller gelovigen is zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn en zich te voegen bij de ware kerk en wat daarover in dat artikel voorts wordt gezegd; dat ik voorts nog steeds van oordeel ben dat alle ware Christgelovigen schuldig zijn zich vrij te houden en vrij te maken van alle bovenschriftuurlijke bindingen en van alle besluiten en handelingen die hen zouden dwingen te doen tegen het Woord des Heren;

dat hereniging met de synodale kerken thans nog minder dan vlak na 1944 geoorloofd is;

doch dat ook de vrijgemaakte kerken en haar leden hebben toe te zien zich in alles te houden aan Gods heilig Woord en niet af te wijken van hetgeen Christus, onze enige Meester ons verordend heeft, opdat de Here niet van ons wijke en Hij ook door de rechte prediking en de viering van de doop en het avondmaal en de christelijke tucht in de door Hem vergaderde en bewaarde kerken voortga zijn gemeente te blijven vergaderen tot het eeuwige leven;

ad. 3. Nog steeds sta ik van ganser harte voor mijn onderschrijving van het ondertekeningsformulier, gelijk die laatstelijk geschied is bij mijn komst in de classis Kampen anno 1951.”

De kerkeraad heeft om u ter wille te zijn een verklaring van ds. J. O. Mulder gevraagd, niet omdat hij zelf ook maar enigermate aan de trouw van ds. J. O. Mulder twijfelde, maar om verontruste broeders en zusters in de kerk van Emmeloord gerust te stellen.

Ds. J. O. Mulder heeft zich opnieuw verklaard om de broeders te dienen.

Het is onze hartelijke wens en bede, broeders, dat U deze verklaring van ds. J. O. Mulder met hartelijk vertrouwen zult willen ontvangen. En ds. J. O. Mulder geeft u het recht deze verklaring aan heel uw gemeente bekend te maken.

Met hartelijke broedergroeten, namens de raad van De Gereformeerde Kerk van Kampen,

h.t. praeses,
w.g. C. H. LINDEBOOM
h.t. scriba,
w.g. J. BÖS.

Theologische Hogeschool

Van een der door het „attesten-besluit” van de Senaat der Theol. Hogeschool in moeilijkheden geraakte studenten is een brief binnengekomen, waarin hij mededeelt op te komen voor de eer van de raad, die hem een attest verleende. Zal met een brief van dank en bemoediging worden beantwoord.

De kerkeraad stelt voorts met teleurstelling vast, dat van de depp. curatoren der Theol. H. School nog steeds geen antwoord ontvangen werd op de brief, aan hen gericht in verband met het „attesten-besluit”, waardoor de door de raad aan studenten gegeven attesten voor onbetrouwbaar werden verklaard en studenten, leden der kerk, in hun gang naar de examens worden belemmerd, hoewel de kerkeraad verzocht had om antwoord vóór 8 november.

Wel is van deze curatoren een brief ter tafel als reactie op een brief van de kerkeraad, waarin de raad hun mededeling deed van zijn ernstig oordeel over het optreden van de hoogleraar J. K. onder bereidverklaring, indien curatoren zulks wensten, nadere inlichtingen te verschaffen. Uit de brief van curatoren blijkt dat dezen prof. K. vrij spreken en daarmee geoordeeld hebben zonder de kerk van Kampen te hebben gehoord. De kerkeraad zal zich daarover bij de curatoren onder verwijzing naar de belijdenis der kerk, Heid. Cat. Zondag 43, beklagen.

Voorts is bericht binnengekomen van dezelfde curatoren waarin zij de kerkeraad mededelen dat zij de leden der gemeente, de brs. drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder in hun ambt als lector aan de Hogeschool hebben geschorst op grond van zeer ernstige beschuldigingen. De vraag rijst waarom de curatoren van een en ander mededeling doen aan een kerkeraad, tegen welke zij en de academische senaat publiek hun wantrouwen hebben uitgesproken, door attesten van deze kerkeraad onbetrouwbaar te verklaren.

De zaak zelve wordt aangehouden.”

Eindhoven. Op 2 november was de kerkeraad in bijzondere vergadering bijeen, om te spreken over de moeiten, die een aantal leden van de Kerk met betrekking tot het beleid van de kerkeraad hebben en die naar hun mening voor hen een verhindering waren om aan de viering van het heilig avondmaal deel te nemen. Uit aan de kerkeraad geschreven brieven bleek het bestaan van twijfel aan de trouw van de raad in zijn beleid over verschillende zaken en handelingen. De antwoorden van de raad namen blijkbaar deze twijfel niet weg, ook al omdat er binnen de raad over bepaalde zaken een fundamenteel verschil van inzicht is. Ter afsluiting van de bespreking wordt besloten:

a. de verklaring op te stellen, die u in het vorig kontaktblad aantrof;

b. een zestal broeders, die zich één of meerdere malen met bezwaar tot de kerkeraad gewend hadden uit te nodigen voor een gesprek, om tot beter begrip voor elkaars beweegredenen te komen; dit gesprek heeft op 9 november plaats gevonden. De uitgenodigde broeders brachten hun gevoelens schriftelijk ter tafel. Zij hadden met blijdschap gelezen de verklaring van de kerkeraad wat betreft de omschrijving van de binding aan de belijdenis. Zij legden een drietal actuele vragen voor, waarover zij het oordeel van de kerkeraad gaarne vernemen nl.:

1. Acht u het een kerkeraad van een Gereformeerde Kerk in Nederland geoorloofd te verklaren zich niet gebonden te achten aan elke uitleg die bijv. de catechismus geeft van één der artikelen van de apostolische Geloofsbelijdenis; in concreto bijv. van het artikel „nedergedaald ter helle” en „wederopstanding des vleses”?

2. Acht u het noodzakelijk, nu door onderscheidene meerdere vergaderingen uitgesproken is dat zondag 22 antw. 57, zowel het a als het b gedeelte in alles in overeenstemming is met Gods Woord, dat de ambtsdragers deze leer ook getrouw zullen voorstaan, naarstig zullen leren, zonder iets tegen deze leer, hetzij openlijk of in het bijzonder, hetzij direct of indirect te leren of te schrijven?

3. Acht u het voor een dienaar in de Gereformeerde Kerken in Nederland, die zich aan de Kerken verbonden heeft door het Ondertekeningformulier voor Dienaren des Woords, vastgesteld door de synode van Dordrecht 1618-19 te ondertekenen, geoorloofd zich af te vragen of het fundament waarop de Gereformeerde Kerken in Nederland vergaderd worden, wel samenvalt met het fundament van de heilige algemene christe-

lijke Kerk, en, annex daarmee, zich af te vragen hoe dat zgn. historische fundament dan te functioneren heeft binnen het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland?

ad. 1. Een aantal kerkeraadsliden stelt in navolging van bekende voorgangers uit het verleden, dat de woorden „nedergedaald ter helle” in hun oorspronkelijke betekenis niet anders aangaven, dan „onder de doden zijn”, zoals ook de Westminster confessie belijdt. Zij achten dit historisch juist. De H.C. geeft een andere uitleg. Zij aanvaarden de inhoud van dit antwoord als volkomen schriftuurlijk. Maar zij willen het recht en de vrijheid houden de opvatting van b.v. de Westminster Belijdenis en prof. Biesterveld voor juist te houden, zonder aangeklaagd te worden niet meer gereformeerd te zijn. De genodigde broeders zien door dit spreken een gebrek aan vastheid in de wijze waarop wij ons door onze ondertekening van de confessie aan elkaar hebben verbonden.

ad. 2. Alle kerkeraadsliden erkennen, dat het niet toelaatbaar is, een door de meeste vergadering veroordeelde en van de belijdenis afwijkende leer toch zo maar te blijven leren. Verschillende broeders achten het echter niet noodzakelijk te eisen dat allen getrouw zullen voorstaan en naarstig zullen leren wat zij niet kunnen aanvaarden. Wanneer broeders met bezwaren beloven te zullen zwijgen over het betreffende punt, zal dit aanvaardbaar kunnen zijn. Anderzijds wordt opgemerkt, dat wanneer wij zeggen, dat de belijdenis Gods Woord nasprekt wij de Here in zijn gezaghebbend Woord moeten erkennen. Dit houdt in, dat wij dat trouw en naarstig zullen voorstaan. Door de genodigde broeders wordt gezegd, dat wij in alles aan de belijdenis gebonden zijn en dat door de veel geroemde tolerantie en vrijheid van eigen mening veel van de troost en de kracht van de belijdenis verloren gaat. De praeses wijst erop, dat de kerkeraad in 1964 de leer van ds. Telder afwees en uitsprak de broeders kerkeraadsliden, die het wel met ds. Telder eens waren graag te zullen dragen, als ze hun gevoelens niet expres gingen uitdragen. Deze broeders hebben bij de conformatiestemming vóór het kerkeraadsvorstel gestemd. We zijn hier allen blij mee geweest.

ad. 3. N.a.v. deze aan de Open Brief ontleende vraag worden door verschillende kerkeraadsliden kritische opmerkingen gemaakt, waarbij een uiteenlopende beoordeling naar voren komt. Over de uiteindelijke vraag of iemand die de O.B. tekende of daarmee sympathiseert toch ambtsdrager kan zijn, bleven de meningen sterk verschillen. Naar het oordeel van de meerderheid van de kerkeraad is nog door niemand **aangetoond**, dat deze brief strijdt met Gods Woord en de belijdenis. De meerderheid heeft dan ook geen vrijmoedigheid uit te spreken, dat mensen, die het in vraag 3 gestelde onderschrijven geen ambtsdragers meer kunnen zijn.

De vierde vraag van de broeders luidt:

Betekent deze verklaring voor u allen dat: Onze Here Jezus Christus door de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren een nieuw werk van Kerkreformatie ten uitvoer heeft gelegd; dat Hij, midden in onzuivere ontwikkelingen van het Gereformeerde leven, door de Vrijmaking genadig ingegrepen en Zijn volk opnieuw in vrijheid heeft gesteld. Opdat dit volk nu achter Hem aan, vernieuwd en vernieuwend, zich voor Christus' zaak zou inzetten?

Verklaard wordt dat de kerkeraad hiermee instemt; waarbij door enkele brs. wordt opgemerkt, dat zij zich niet gebonden achten aan de term „reformatie”. De praeses wijst echter met nadruk op Amos 9:7 en de preek, die hij over dit woord hield. Daar spreekt Israël of dezelfde manier over zijn „vrijmaking” als wij. En de Here ontkent niet, dat Zijn hand daarin was. En toch schraapt de Here de verkiezing, omdat Israël is gaan vertrouwen op zijn uitverkorenheid. Het hart wordt zo gemakkelijk afgetrokken van het vertrouwen op de Here Jezus zelf, naar een vertrouwen op eigen vrijgemaaktheid. De praeses kan hiervan niet direkt voorbeelden geven uit de praktijk in Eindhoven, maar acht dit een werkelijk en zeer groot gevaar. Naar zijn oordeel bedoelt de O.B. hier niet smalend over de vrijmaking te spreken. Overigens wil hij verklaren, dat hij de kritiek van coll. Janssen uit Amsterdam op de O.B. aanvaardt en door verler lezen en denken meer kritiek heeft gekregen op de O.B. dan in het begin. Hij is van mening dat er vrijheid moet zijn om de O.B.-zaken te zeggen.

Tenslotte wordt in verband met het in de verklaring uitgesproken verlangen om met alle kerken der vrijmaking in één verband samen te leven, door de brs. gevraagd:

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Betekent dit nu ook dat door u de Classis Den Bosch wordt erkend als de enige wettige Classiscale vergadering zoals door de Part. Synode is uitgesproken, door de Generale Synode is bevestigd en door br. Houtman ter Classis is erkend, en verworpt u de uitspraak van ds. G. v. d. Brink in „Het Schisma liegt” waarin hij deze vergadering schismatiek en onwettig noemt en verklaart:

dat de Here Jezus inzake de toepassing van allerlei wetten, die wij maken, ook nog iets te zeggen heeft, en dat het Woord van God daarin altijd het laatste Woord wil hebben, dat kwam niet binnen de gezichtskring?

Eén van de afgevaardigden naar de classis zegt, dat hij niet gezegd heeft, dat deze classis de enig wettige classis in het zuiden is. Wel wilde hij de vergadering als wettige classis aanvaarden. Praeses merkt op, dat de kerkeraad nooit uitgesproken heeft dat de classis Den Bosch onwettig te achten zou zijn. Het verlangen is er om met alle kerken contact te onderhouden. De praeses komt tot de conclusie, dat het zonder meer onmogelijk is de bespreking van de vragen, gezien het late uur, nog af te ronden. Het gesprek zal moeten worden voortgezet.

Eén der genodigde broeders, zegt, dat kerkeraad en predikant niet gereformeerd zijn, omdat:

- de O.B. niet wordt verworpen;
- de predikant toegestaan wordt te verklaren, dat hij op geen andere wijze aan de belijdenis gebonden wil zijn dan in de brief van 10 jan. 1966 van Breda;
- niet op royale wijze de band aan de classis-kerken PS en GS wordt hersteld.

Een andere broeder verklaart, dat uitstel van het H.A. zijns inziens noodzakelijk is, totdat op de gestelde vragen een duidelijk antwoord is ontvangen. Aan dit verzoek kan de kerkeraad niet voldoen.

De praeses komt met verontwaardiging op tegen de beschuldiging dat de kerkeraad en hijzelf, bij handhaving van standpunt, niet meer gereformeerd zouden zijn. Hij stelt, dat in de gebleken meningsverschillen geen grond ligt om niet allen aan het avondmaal aan te gaan. Het is de Here, die ons allen roept om samen, behalve het Woord, ook de tekenen van zijn genade te ontvangen. Alleen in gehoorzaamheid aan Hem mogen we verwachten gezegend te zullen worden. Ook in onze onderlinge verbondenheid.

DR. B. JONGELING — GASTDOCENT

Dr. B. Jongeling ontving een uitnodiging om gedurende het eerste halfjaar 1968 op te treden als gastdocent voor Hebreuws en Oud Testament aan de Vrije Universiteit in de Kongo.

Wanneer alles naar wens verloopt hoopt hij eind 1967 of begin 1968 daarheen af te reizen.

ADRESSEN

Ds. G. Lievaart, de Elzen 14, Oosterwolde (Fr.), tel. (05160) 2903. **Schouwerzijl**: scriba: J. Koster, Zijlvestweg 6, Schouwerzijl; preekvoorziening e.d.: R. v. d. Lande, Molenweg 3, Mensingeweer, tel. (05959) 473. **Zaandam**: ds. H. van Ommen, Apoloplantsoen 29, Zaandam, tel. (02980) 65333, diakonie: W. de Jager, Groen van Prinstererstr. 14, Zaandam, tel. (02980) 67807; kerkdiensten: in de Herv. Kerk, Hazepad, 9.30 en 5 uur; **Zaandam** (kerkeraad scriba D. Grasdijk): scriba: D. Grasdijk, Pieter Pauwstraat 19, Zaandam, tel. (02980) 60397, diakonie: A. Hordijk, Westzanerdijk 378, Zaandam, tel. (02980) 60258.